

Eduskunnan sivistysvaliokunta

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen

valiokuntakanslian sihteeri Merja Puska

Lausuntopyyntö 20.5.2022

Suomen ylioppilaskuntien liiton lausunto

HE 74/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Suomen ylioppilaskuntien liitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Laajentuminen 2021

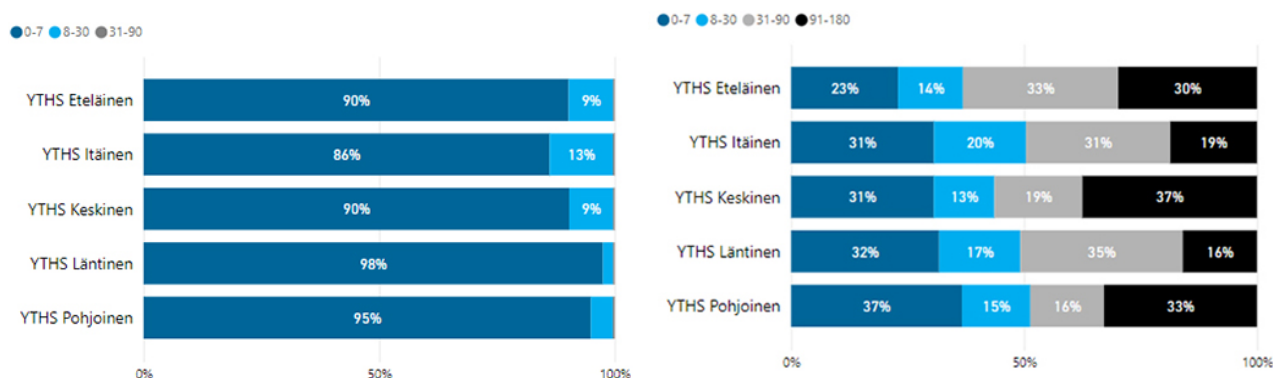
Vuonna 2021 alussa toteutettu laajentuminen toi ammattikorkeakouluopiskelijat YTHS:n palveluiden piiriin. Laajentunut asiakaskunta on lisännyt erilaisten palveluiden kuten suunterveyden kysyntää, mutta YTHS on pystynyt vastaamaan melko hyvin laajentumisesta johtuvaan palvelukysynnän kasvuun. Alueellisesti on ilmennyt haasteita henkilöstön saamisessa, mikä on johtanut hoitojonojen kasvuun. Laajentumisesta johtuvia mahdollisia haasteita arvioitiin onnistuneesti ja realisoituneisiin tilanteisiin tartuttiin ripeästi.

Korkeakouluopiskelijat ovat kuitenkin SYL:n näkemyksen mukaan todella tyytyväisiä YTHS:n palveluihin ja henkilökuntaan myös laajentumisen jälkeen. SYL on tyytyväinen myös YTHS:n muuhun toimintaan, koska YTHS ei korkeakouluopiskelijoille ja -yhteisöille edusta vain terveystaloutta. YTHS:n rooli opiskelijayhteisötyössä, opiskelijoiden hyvinvoinnin kehittämisessä ja opiskelukyvyyn vahvistamisessa valtakunnallisesti on korvaamaton. Laajentumisen jälkeen yhteistyö yliopistojen, ylioppilaskuntien, ammattikorkeakoulujen, opiskelijakuntien ja YTHS:n välillä on alkanut onnistuneesti.

YTHS:n palvelut nykyisen hoitotakuun aikana

Koronapandemian vaikutukset opiskelijoiden hyvinvointiin ja YTHS:n toimintaan ovat kiistattomat. Esimerkiksi vuonna 2021 julkaistusta KOTT-tutkimuksesta voidaan nähdä opiskelijoiden yksinäisyyden, kuormittuneisuuden ja pahoinvoinnin lisääntyneen selkeästi. Opiskelijoiden heikentynyt hyvinvointi on näkynyt YTHS:n palveluissa selkeästi erityisesti vuonna 2021 ja vuoden 2022 keväällä. Palvelukysyntä lähti pieneen laskuun huhtikuussa 2022, mutta ei voida olettaa sen palaavan pandemiaa edeltäneelle tasolle, vaikka korkeakoulujen opetus palautuisikin lähes täysin kampuksille.

Alkuvuodesta 2021 jonot hoidontarpeen arviointiin kasvoivat pitkiksi. Hoidontarpeen arvioinnin tilanne oli opiskelijoille kestävä, koska tutkitusti moni opiskelija kärsii mielenterveyden ongelmista, joihin apua tulisi saada nopeasti. Tilanne kesti pidempään kuin SYL ja ylioppilaskunnat osasivat odottaa, mutta jonot hoidontarpeen arviointiin saatiin purettua onnistuneesti vuoden 2021 aikana.

Hoitoonpääsy (vrk) yleis- ja mielenterveyden sekä suunterveyden palveluissa viimeisen kuuden kuukauden ajalta YTHS:n palvelualueilla (YTHS, haettu 7.6.2022)

YTHS täyttää yleis- ja mielenterveyden palvelussa tällä hetkellä nykyisen hoitotakuun hyvin, vaikka pieniä paikallisia haasteita on välillä ollut. Tällä hetkellä 86-98 prosentilla opiskelijoista hoitotakuu toteutuu 0-7 päivän aikana. Haastavin tilanne on ollut YTHS:n itäisellä alueella, johon kuuluvat muun muassa Jyväskylä, Joensuu ja Kuopio.

Hoitotakuu toteutuu myös YTHS:n suunterveyden palveluissa hyvin. Ylityksiä nykyisessä hoitotakuussa tapahtuu harvoin, esimerkiksi keväällä 2022 poikkeuksia hoitotakuuseen on tapahtunut kahdesti. Kuvaajasta käy ilmi, että melko suuri osa opiskelijoista joutui odottamaan hoidon aloitusta 31-180 päivää. Kiristyneen hoitotakuun vaikutuksia suunterveyteen on kuitenkin osattu odottaa. SYL painottaa, että YTHS:n lausuntoja rahoituksen ja henkilöstön riittävyydestä kuunnellaan myös suunterveyden palveluiden osalta.

Haluamme kiinnittää huomiota hoitotakuun lisäksi sisäisiin hoitojonoihin. Opiskelijoiden hoito alkaa hoitotakuun puitteissa nopeasti, mutta aikoja jatkohoitoon joutuu odottamaan paikoin suhteettoman pitkään. Esimerkiksi huhtikuussa ajan käyttäneet opiskelijat odottivat pääsyä yleislääkärin vastaanotolle keskimäärin 30-48 vuorokautta ja terveydenhoitajan vastaanotolle 33-50 vuorokautta. SYL pitää hankalana sitä, että hoitotakuu velvoittaa hoidon alkamaan nopeasti, mutta ei nykyisellään määrittele riittävästi hoidon jatkumista.

SYL:n näkemyksen mukaan laki ohjaa siihen, että resursseja siirretään hoidon aloitukseen hoitotakuussa pysymiseksi. Tällöin resursseja siirretään siis terveyden ylläpitämisestä sairauksien hoitoon. SYL on erittäin huolissaan siitä, miten sisäiset hoitojonot kehittyvät tulevaisuudessa. Suuri palvelukysyntä erityisesti mielenterveyspalveluissa on kuormittanut YTHS:n palveluita 2020-2022.

Jos palvelukysyntä olisi vuoden 2019 tasolla, jonka mukaan YTHS:n henkilöstömitoitus tehtiin, olisi ammattilaisten aikoja tarpeeksi opiskelijoille. Vuonna 2019 mielenterveyspalveluja käytti 23 opiskelijaa tuhannesta, kun vastaava luku on nyt 45 opiskelijaa tuhannesta. Tänä vuonna mielenterveyssyillä asioineita opiskelijoita on tammi-maaliskuussa ollut noin 20 000.

Uusi hoitotakuu ja sen vaikutukset YTHS:n toimintaan

SYL on tyytyväinen tahtotilasta saattaa opiskelijoita nopeammin terveyspalveluiden piiriin. Hallituksen esityksen henki on kiitettävä ja sen vaikutukset yksilön hyvinvointiin ovat hyvin arvioituja. SYL kiittää voimaantumisen kohtuullistamisesta ja puoltaa sääntelytavan perusteluja ja lain tarkkoja muutoksia. SYL

kuitenkin ilmaisee huolensa siitä, miten hoitotakuun kiristyminen vaikuttaa jatkohoitoaikojen saamiseen. Hallituksen esityksessä on huomioitu osittain jatkohoidon saantia, mutta vaatimuksiin pääseminen edellyttää riittäviä resursseja. SYL on tyytyväinen uuteen linjaukseen siitä, miten jatkohoittoa tulee järjestää. YTHS:n uusi palvelumalli, jossa on jo toteutunut ensimmäisen hoitotapahtuman järjestäminen 7 vrk:ssa, osoittaa kuitenkin, että palvelukysynnän nopeasti kasvaessa (ja kun erityisesti panostetaan ensimmäiseen hoitotapahtumaan) on vaara pullonkaulan muodostumiselle myöhemmin hoidon kestäessä. Näemme uuden palvelumallin onnistuneena, mutta ilman riittäviä resursseja jatkohoito viivästyy.

Hoitotakuun porrastaminen ei koske tätä määrystä lääkärin tai hammaslääkärin jatkoajan järjestämistä, vaan jo lainsäädännön ensimmäisen voimaantulon yhteydestä alkaen on pystyttävä järjestämään lääkäri/hammaslääkäriaika 7 vrk (1 kk) kuluessa siitä, kun tarve huomataan muun ammattilaisen vastaanotolla. Tämä tarkoittaa, että lääkäri- ja hammaslääkärirekrytointeja pitäisi onnistua lisäämään jo ensimmäisen voimaantulon aikaan huomattavasti – mikä edellyttää riittävää rahoitusta, riittävää ammattihenkilöiden saamista, riittäviä tiloja ja niin edelleen.

SYL kiittää valmistelijoita rahoitustilanteen tarkennuksesta lausuntokierroksen pohjalta. SYL painottaa, että riittävät resurssit YTHS:lle tulee turvata. Lainsäädännön tavoitteet ovat hyvät, mutta huoli resurssien riittävyydestä on opiskelijakentällä kova. YTHS:n rahoituksen tilanne kulujen ja kysynnän kasvaessa ja henkilöstön rekrytointihaasteet koko toimialalla voivat hankaloittaa uuden hoitotakuun käyttöönottoa. Kiristuksen porrastaminen ja rahoituksen tarkennus olivat askel oikeaan suuntaan, mutta kannamme huolta YTHS:n laajemman roolin toteutumisesta. Jos jonoja ei pureta ennen hoitotakuun kiristymistä ja toisaalta varmisteta riittävää resursointia uuden toimintamallin vaatimuksiin, on vaarana resurssien siirtyminen ennaltaehkäisevästä työstä ja hoidon jatkuvuuden varmistamisesta hoitotakuun täyttämiseen. Tämä olisi haitallista kaikille korkeakouluopiskelijoille, myös heille, jotka eivät käytä YTHS:n terveystalvaeluja, koska myös he hyötyvät säätiön ennaltaehkäisevästä toiminnasta ja opiskelijayhteistyöstä.

Opiskelijakentällä vallitsee laaja huoli siitä, miten hoitotakuun kiristyessä opiskelijan jatkohoito turvataan. Hoitotakuun kiristäminen on oikein toivottavaa, mutta YTHS:n osalta tulisi tarkastella myös hoidon jatkuvuuden näkökulmaa. Myös terveydenhoitomaksun odotettu kasvu vaikuttaa kohtuulliselta. SYL toivoo tietenkin terveydenhoitomaksun tason pysyvän mahdollisimman kohtuullisena, mutta ilman riittävää rahoitusta opiskelijaterveydenhuollon palvelut eivät toimi.

Jos terveystalvaeluita tuottavalla taholla ei ole riittäviä resursseja, niitä siirretään terveydenhoidosta sekä hoitopolun loppu- ja keskivaiheilta sairaanhoitoon ja hoidon aloitukseen. Tämä ei ole kestävää, sillä näin hoitajonoja muodostuu nykyiseen tapaan sinne, mitä ei mihinkään raportoida. Opiskelija pääsee siis hoidon aloitukseen ja ensimmäiselle käynnille, mutta joutuu odottamaan hoidon jatkumista pitkiä aikoja.

Hallituksen esityksen mukaan hoitotakuun piirissä ovat vain perusterveydenhuollossa järjestettävät helposti ja nopeasti saatavat mielenterveystyön vastaanotot. Psykoterapiat ja hoitosuunnitelmaan sisältyvät muut psykososiaaliset hoidot on hallituksen esityksessä rajattu hoitotakuun ulkopuolelle. Toisin kuin Terapiatakuu-kansalaisaloite, hoitotakuu-esitys ei ota kantaa psykoterapioiden tai hoitosuunnitelmaan kuuluvien psykososiaalisten hoitojen alkamisaikaan. SYL on hyvin pettynyt, että hallituksen esityksessä ei huomioitu Terapiatakuu-kansalaisaloitetta ja sen laajaa poliittista ja yhteiskunnallista tukea.

Sosiaali- ja terveyshuollon uudistuksen myötä myös osa opiskelijoiden käyttämistä terveystalvaeluista siirtyy kunnilta ja sairaanhoitopiireiltä hyvinvointialueille. Opiskelijat käyttävät YTHS:n palveluiden lisäksi myös kuntien ja sairaanhoitopiirien palveluita, mutta nivelvaiheet eivät aina ole saumattomia. Hyvinvointialueiden käynnistymisen yhteydessä ja kiristyneen hoitotakuun käyttöönotossa näitä

nivelvaihteita tulee kehittää Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiötä ja korkeakouluopiskelijoita kuunnellen, tavoitteena oikea-aikainen ja laadukas terveydenhoito.

SYL näkee, että korkeakouluopiskelijoiden tarpeet tulee tunnistaa hyvinvointialueilla asiakasryhmänä. Viranomaistason yhteistyö YTHS:n ja hyvinvointialueiden välillä tulee olla säännöllistä ja monialaista, jotta opiskelijoiden palveluita ja siirtymiä YTHS:n palveluista perusterveydenhuoltoon ja erikoissairaanhoidon voidaan kehittää.

Opiskelijat siirtyvät erikoissairaanhoidon pääsääntöisesti hyvinvointialueiden palveluihin. SYL on pahoillaan siitä, että erikoissairaanhoidon kuuluvat ihotautilääkäreiden konsultointipalvelut eivät enää jatku YTHS:llä samankaltaisena kuin aiemmin. Palvelu koettiin hyvin toimivaksi ja opiskelijoiden tarpeita vastaavaksi. Erityisesti aknesta kärsivien tilanne on huolestuttava, vaikka aknen pääasiallisesta hoidosta vastaakin yleensä yleislääkäri. Vaikea akne vaatii monella nuorella opiskelijalla hoitomuotoja, joiden aloittamiseen tarvitaan ihotautilien erikoislääkäreiden palveluita. Tämän palvelun tarjoaminen tulee siirtymään luultavasti osittain hyvinvointialueiden vastuulle.

Lopuksi

SYL haluaa viimeksi painottaa, että hoitotakuun toteutuminen ja laadukas opiskelijan hoitopolku vaativat toimiakseen riittävät resurssit. Sekä rahoituksen että henkilöstön riittävyyden näkökulmat tulee ottaa huomioon. YTHS ja SYL ovat aikaisemmissa lausunnoissaan ja viestinnässään ilmaisseet huolensa opiskelijaterveydenhuollon rahoituksen tasosta, pitkäaikaisesta henkilöstön saamisesta, opiskelijoiden mielenterveyskriisistä sekä koko yhteiskuntaa koskettavasta ennaltaehkäisyn ja varhaisen puuttumisen riittämättömyydestä.

Korkeakouluopiskelijat ovat Suomen tulevaisuuden rakentajia. YTHS:n rooli on ainutlaatuinen opiskelijoiden hyvinvoinnin rakentamisessa, mielenterveyskriisin ratkaisussa ja ennaltaehkäisyn kehittämisessä. YTHS:n resurssit tulee turvata, jotta yksikään opiskelija ei jää vaille hyvää hoitoa.

Suomen ylioppilaskuntien liiton puolesta,

Konstantin Kouzmitchev
puheenjohtaja

Sonja Raitamäki
pääsihteeri

Lisätietoja

Sosiaalipolitiikan asiantuntija Petra Pieskä, p. 040 5855 392, petra.pieska@syl.fi